

O contribuție de semnalat în istoriografia problemei, lucrarea de față redă fenomenului voluntariatului, demnitatea pe care o merită în raport cu semnificația sa istorică în cadrul larg al "procesului cuprinzător încununat de Unirea tuturor provinciilor românești într-un singur stat național, independent și suveran."

DANIEL MIHAI MELINTE

Ulrich Im Hof, *Europa Luminilor*. Traducere de Vasile Panaitescu, Iași, Editura „Polirom”, 2003, 241p.+ [3]f.

Așa cum lumina zilei ne este necesară, așa a fost ea la modul spiritual și cultural în Epoca Luminilor. Demnă de menționat este lucrarea lui Ulrich Im Hof *Europa Luminilor*, unde putem descoperi prin prisma istoriei contemporane o descriere a fenomenului iluminism, mai precis abordarea secolului Luminilor. Autorul folosește pentru prefață cuvântul lui Jacques le Goff, cel care a pornit această mișcare de reintegrare a valorilor trecutului european. Cartea, așa cum ni se prezintă ea, este prin definiție o lumină asupra istoriei și evoluției iluminismului pe teritoriul european începând cu sfârșitul secolului al XVII-lea și continuând în secolul al XVIII-lea. Din cele nouă capitole mi-a atras atenția capitolul cinci, *Utopie și Reformă* (p.120-167), pe care îl voi susține în cele ce urmează. Totodată, culegerea de față cuprinde următoarele anexe: *Note*, unde avem o listare a lucrărilor de bază pentru diferitele capitole; apoi urmează *Bibliografia*, ce cuprinde un vast domeniu de activitate; *Tabelul Cronologic* este menit să surprindă evenimentele care au dus la deschiderea drumului spre iluminism și la propagarea lui. În ultima parte avem un *Indice de Nume* care ne ajută la descoperirea persoanei, locului, evenimentului care a fost implicat în procesul luminist.

Prezenta lucrare observă și înregistrează progresul făcut de omenire în momentul în care se vorbea despre *lumină, luminism* ca un moment sacru care a dăruit vechile valori, prezentând drumul spre cunoaștere, învățătură, înțelepciune marcând trecerea la luminism.

Lumea secolului al XVIII-lea aspira realmente la o situație mai bună din punct de vedere economic, social și politic. Era nevoie de o nouă reformă în adevăratul sens al cuvântului. Ceea ce s-a înțeles până atunci despre reformă a fost reducerea de cadre militare, schimbarea ordinilor disciplinare bisericești etc. Programele reformate de atunci au dus la schimbarea mentalității populației cu privire la ideea veche de reformă. În etapele de evoluție luministă un rol covârșitor îl are filosofia. De fapt din întreaga lucrare se pot remarca curentele filosofice care reprezintă perioada luministă într-un mod cu totul deosebit. Vor marca noul sistem de rațiune în etapele evoluției luminismului valori ca: Descartes, Pascal, Newton, Locke etc. Curând numărul filosofilor era foarte mare, ca urmare a faptului că filosofia a devenit o înțelepciune universală.

Dezbaterea unor probleme ca reforma religioasă în secolul Luminilor a dus la distanțarea luminismului de reforma bisericească. Cauzele sunt arhicunoscute dacă ne gândim câte probleme și nenorociri a adus Reforma de-a lungul secolelor în instituția bisericească.

Iluminismul a cerut o transformare interioară a organizațiilor bisericești și o întoarcere spre adevăratele izvoare ale creștinismului. Odată cu schimbările survenite în teologie apar și schimbări în ceea ce privește concepția despre drept, filozofie și etică. În secolul al XVIII-lea s-a emis ipoteza unui drept universal, care să treacă în subordinea sa toate sferile societății.

Situația politică la sfârșitul secolului al XVII-lea, respectiv la începutul secolului următor, era de o natură improprie oricărui tip de guvernări libere. O serie de vechi privilegii împiedicau monarhii să reformeze societatea și să o înnoiască. Dar în același timp Montesquieu și Rousseau critică sistemul monarhic, considerându-l despotice. Constituția S.U.A și Constituția revoluționară franceză sunt elementele care duc spre o democrație în adevăratul ei sens.

Situația economică era precară, asemănătoare cu cea de la începutul feudalismului, astfel că ea nu putea oferi mari perspective păturilor sărace. Cu toate acestea, marile monarhii au beneficiat de minți luminate în organizarea unor programe economice de durată.

Tot în acest capitol, *Utopie și Reformă*, un loc important îl ocupă evoluția tehnicii în paralel cu evoluția luministă. Revoluția în tehnică a fost de un impact colosal în secolul al XVIII-lea. Manifestările filosofilor, inventatorilor, matematicienilor în domeniile lor de activitate au dus la ruperea relațiilor cu biserica. Schimbarea mentalității asupra caracterului de reformă aduce progrese în educația școlară. Reformarea școlilor a devenit o necesitate în etapele luministe.

Iluminismul descoperă poporul și îl integrează în lumea burgheziei, deschizând punți de la o clasă la alta. Iluminismul dorea să formeze un om nou cu un activ simț patriotic.

Omul iluminist se dezvoltă pe marginea considerentelor naționale, încercând să-și redescopere valorile europene.

Iluminismul a însemnat mult pentru omenire, evoluția spre societatea modernă de azi nu s-ar fi putut realiza fără epoca luminilor.

Cu toate acestea, manifestările critice la adresa luminismului au continuat și spre sfârșitul secolului Luminilor și la începutul celui următor. Pe lângă seria de injurii pe care le-au avut de înfruntat, iluminiștii au trebuit să înfrunte și acuzațiile conservatorilor francezi care spuneau că ar fi provocat revoluția.

Secolul Luminilor a opus două curente: iluminism, care aducea umanității lumina cunoașterii și barocul, care era caracterizat prin întunecime și închidere în sine. A marcat trecerea spre o nouă fază a societății moderne, reliefând caracterul și mentalitățile societății de atunci.

În final, iluminismul rămâne un element dinamic al lumii moderne și o provocare la umanitate în epocile întunecate.

ALEXANDRU BĂRBAT